

«SWISSAIR»
Passagierdienst/Abflug
Zürich-Flughafen

Nr. 27560

SR 40 62
METRO
178
VENTAS
IDA Y VUELTA
O FESTIVO
UTILIZACION
SEGUN TARIFAS
98980

HOTEL
IDA E VUELTA
INTERO 18800
68584

Pelikanen i Herat

ROBERT PÅHLSSON

61559
J.61560
J 61560

A 11194 Byrå-
nett
Forevi

Copyright © Robert Pålsson 2018

Layout och original: Lina Hultberg

ISBN: 978-91-88523-22-8 Tryckt bok

ISBN: 978-91-88523-23-5 E-bok

PELIKANEN I HERAT

Robert Pahlsson

Till Maria

1	Pelikanen	6
2	De hängivna	23
3	Den smala vägen mot Europa	41
4	Vi ses i amsterdam	65
5	Ner i gruvan	75
6	I upptrampade spår	88
7	Framåt och uppåt	97
8	West or bust	133
8	Det finns inga ormfria paradiser	164
9	The last waltz	190
10	La vida dulce	227

Mitt brott fullbordades i ett hotellrum på Chicken Street i Kabul, men egentligen begick jag det genom att göra ingenting i Sverige.

Afghanistan var fridfullt på den tiden, åtminstone på ytan. Jag minns det ständiga soldiset på breda, dammiga avenyer, kantade av plataner och andra träd som bildade långa alléer. Längs dem flöt livet i Asien fram. Promenerande män med säckiga byxor. Alla tycktes gå överallt, även kvinnorna, men de gick snabbare och verkade ha lite bråttom. Och visst kryllade det av fordon också, mopeder, bilar och utsmyckade bussar, men framför allt av cyklar, hästar och åsnor. Kabul hade redan då på 1970-talet nästan en miljon invånare.

Landet var öppet mot Väst, men ändå ogenomträngligt. Det fanns en modernitet som kontrasterade mot det gamla, asiatiska. Jag vet inte vilket som var mest spännande för en tjugoåring, men jag vet att jag älskade alltsammans.

Den tidens Hippie Trail gick från Istanbul, via Teheran och Mashad, över Herat och Kandahar och vidare upp till Kabul. Därifrån gick stickspår till Mazar-i-Sharif och Bamyan, med de jättelika förislamiska buddhastatyerna som talibanerna många år senare skulle skjuta sönder. Sedan ner från högländerna, via Jalalabad och de mytomspunna stamområdena mellan Afghanistan och Pakistan, över slättlandets Peshawar och Rawalpindi, och vidare till Amritsar i Indien.

Där delade spåret sig. De backpackers som ville knarka eller bara

göra ingenting ockuperade Goas stränder. De av oss som ville ha äventyr och kultur drog norrut mot tibetanernas koloni i Dharamsala, mot Rishikesh, eller österut mot Benares och Calcutta.

Överallt rådde fred, om än inte demokrati. Turkiet hade militärdiktatur. Shahan och hans hemliga polis styrde i Iran. Sovjet hade i smyg initierat en statskupp i Afghanistan, där kungen störtats och en kommunistisk marionett installerats som president. Men fred var det, och de afghanska städernas vackra alléer hade ännu inte sågats ner för att bli bränsle för desperata människor under fasansfulla krigsvintrar.

I Europa däremot, var det kallt krig. Sovjetunionens kärnvapenrobotar hotade en hel kontinent och ingen var omedveten om dem. Soldatens tid var förbi. Vapnen hade blivit så mycket större än människan bakom dem.

Så varför skulle jag låta innehållet i ett brunt kuvert förstöra den resa jag drömt om? Som jag arbetat och sparat för. Jag tänkte vara borta åtminstone till nästa vår. Men nu krävde man plötsligt att jag skulle inställa mig för militärtjänstgöring efter sommaren. Utbildningen skulle vara i nästan ett år. Allt var förstört.

Staten ville att jag skulle utbildas till kanonmat i stället för att bli en del av världen. Det var inte rättvist att hindra mig från att resa. Jag kunde inte acceptera det och jag tänkte inte ändra mina planer nu. Så jag flydde det kalla krigets Europa för det fredliga Asien.

Mitt brott fullbordades den dag i september som jag inte inställde mig vid regementet i Karlsborg. Den dagen köpte jag, svenske Peter och tyske Raka fruktpaj på Chicken Street. Pajen var fantastiskt god, och vi mumsade i oss den på det enkla rum vi hade hyrt. Religionen till trots fanns god öl att få i Afghanistan, och vi var ociviliserade nog att skölja ner pajen med den.

När brottet fullbordats, någon gång på eftermiddagen svensk tid, hade skymningen redan kommit hos oss. Jag minns att vi promenerade fram och tillbaka längs Kabulfloden. Vi såg på folklivet och upp mot de solnedgångsvioletta bergen. Vi pratade med varandra, och med glada, nyfikna människor som gärna tog kontakt med främlingar. Det var en dammig, ljummen sensommarkväll i en gästfri stad i Asien.

* * *

Gregory David Roberts bok Shantaram börjar med en detaljrik och entusiastisk beskrivning av huvudpersonens intryck under den långa vägen från multimiljonstaden Bombays utkanter, genom förorter, kåkstäder och industriområden, in till den för nästan alla besökare obligatoriska och centrala hotelltäta stadsdelen vid havet, Colaba.

Där står den brittiska triumfbågen Gateway to India som en siluett mot Indiska oceanen. I Colaba ligger också det lika kolonialpompösa lyxhotellet Taj Mahal, som för inte så många år sedan var föremål för en blodig terroristattack. När Gregory David Roberts anlände ett par år senare än jag, var platsen fortfarande obefläckad av vår tids lågintensiva krig mot terrorismen. Som sagt, fred i Asien.

Jag såg inget av det Roberts såg när jag och Raka närmade oss Bombay i en överfull tredjeklassvagn. I stället gled jag in och ut ur medvetlöshet. Nästan ett halvår hade förflutit sedan den där dagen då vi åt fruktpaj i Kabul och jag blev en brottsling.

”Jag ska åka tillbaka hit och lära mig spela tablas. Jag ska bo här!” hade Raka sagt när tåget rullade ut ur Benares.

Raka hade precis som jag bestämt sig för att skjuta upp militärtjänsten på obestämd tid. Han lyckades med det på laglig väg, genom att bosätta sig i Västberlin där de som levde i murens skugga automatiskt slapp rycka in i lumpen.

”Jag vill härifrån, till havet”, svarade jag. ”Jag har haft feber i flera dagar nu. Vi skulle åkt i liggvagn.”

Jag mädde verkligen inte bra.

”Ursäkta, min kompis är sjuk, han behöver vila.”

Raka var fantastisk. Han bäddade åt mig på en bagagehylla. En gammal man med turban och långt hennafärgat skägg hjälpte honom. Två kvinnor turades om att köpa te åt mig varje gång tåget stannade. Vagnens träbänkar var överfulla, och det kändes som om alla tittade på mig. De flesta med medlidande i blicken. Antagligen såg jag rätt sjuk ut.

Resan tog två dygn. Ungefär halvvägs tänkte jag att stanken av urin, svett och curry skulle ta livet av oss innan vi kom fram. Men andra halvan av resan blev inget problem. Jag minns egentligen ingenting av den.

”Provet visar att vi har framför oss ett klart fall av tyfus.”

Läkaren talade den omständliga och lite högtravande engelska som är vanlig bland välutbildade indier. Européer underskattar ibland indier som talar så. Det är ett misstag.

Jag hade feber och ångest. Tanken på att sjukdomen berodde på att jag inte ryckt in i lumpen snurrade hela tiden runt i min febriga hjärna.

”Men det är inget som helst problem.”

Jag såg förvånad på honom. Tyfus? Inget problem?

”Du ska komma hit dagligen för injektioner under en vecka, sedan blir du bra igen. Du måste också inta stora mängder vätska. Sedan kommer svaghet att vara närvarande under en tid, men som sagt, detta är inget som helst problem för en västerlänning som du.”

Hans lilla leende påminde om att jag trots allt haft tur. Jag hade varit välnärd och frisk när sjukdomen bröt ut.

Doktorn sade inte vad behandlingen skulle kosta.

Jag minns att jag bodde billigt på nedersta våningen i något slags sovsal. Att gå i trappor var inte att tänka på de första dagarna. Jag drack. Men kranvattnet i Bombay var inte nyttigt, så jag växlade mellan Coca Cola och Fanta. Och så fick jag mina injektioner.

Tio dagar senare var jag frisk och pank.

* * *

Kuvertet hade även denna gång en obehaglig brun färg och jag förstod genast vad det innehöll. Rättegången skulle vara i december. Nu var det mer än ett år sedan brottets fullbordan på Chicken Street i Kabul. Jag hade just kommit hem från en ny resa, jag hade varit i England, och tänkte jobba ihop en ny reskassa under två månader, högst.

Jag förberedde mig för rättegången genom att för första gången i mitt liv öppna en lagbok. Det var inga fel på mina svenskkunskaper men här hade man tydligen gjort sitt bästa för att bara de invigda skulle kunna förstå.

Jag var åtalad för ”rymning”! Men jag hade inte rymt. Jag hade ju inte ens satt min fot i det militära. Alltså var det logiskt omöjligt att jag skulle kunna ha rymt därifrån.

Detta var mitt första möte med det juridiska språkbruk som så ofta skiljer sig från vardagsspråket, och ibland också från sunt för-

nuft. Men okej, beskrivningen av själva brottet passade på mig. Jag var alltså en rymling.

Domstolarnas praxis var välkänd. Straffet var drakoniskt. Först fick man en månads fängelse. Den som därefter fortfarande inte inställde sig till militärtjänst fick avtjäna ytterligare två månader. Sedan tre månader. När man suttit sex månader i fängelse ansåg staten att brottet var sonat. Möjligen insåg man också att en person som väljer sex månaders fängelse i stället för lumpen antagligen inte blir någon bra soldat.

”Välkommen att sitta ner där borta.”

Rättens ordförande pekade på en stol. Stämningen i rättssalen var överraskande vänlig. Man log mot mig. Jag satte mig ner utan att förstå att mitt fall säkert var det mest okomplicerade och minst otrevliga den dagen.

Lika överraskande var att jag hade fått en advokat. Denne var en äldre herre som nickade vänligt när han presenterades. Han satt bara någon meter från mig. Jag märkte aldrig att han sade något under förhandlingen.

Den enda som inte log var åklagaren. Hon verkade sur och pratade fort och tyst medan hon såg ner i sina papper.

”Gärningen bör alltså rendera en månads fängelse”, avslutande hon sin ungefär en minut långa framställan.

Hittills hade förhandlingen varat i kanske fem minuter. Det var inte meningen att det skulle bli så mycket mer. Rättegångar av detta slag var helt summariska.

Men nu var det min tur.

”Jaha, Robert. Det var det. Vill du kanske säga något själv? Det går bra. Men du måste inte.”

Vänligheten höll sig.

”Ja tack, det vill jag gärna.”

Jag drog efter andan och började.

Jag berättade hur jag drömt om att resa, hur jag sparat och planerat, och hur roligt och spännande det varit. Jag berättade om tyfus och om minus trettiosju i Ghazni, och om lukten av brinnande diesel. Jag berättade den historia som jag ska berätta för er nu.

Jag kan prata på hur länge som helst. Det gjorde jag nu också. I början försökte rättens ordförande avbryta ett par gånger, men han

gav snart upp.

Åklagaren såg trött ut.

Men jag var inte färdig än. Jag drog fram ett papper ur fickan och förklarade.

”Här har jag ett brev från regementet som jag blev inkallad till. Jag fick det så sent som i förra veckan. Det står att jag inte längre hör dit. De vill alltså inte ha mig längre.”

Meningen var naturligtvis att jag skulle placeras på nytt inför nästa inkallelse men det fördjupade jag mig inte i.

”Fastän de inte vill ha mig, så vill ni sätta mig i fängelse för att tvinga mig dit. Är inte det lite ologiskt? Hur mycket kostar det staten att låsa in mig och försörja mig i en månad?”

Så till sist trumfkortet, det jag lärt mig i lagboken.

”Det står ju i den här paragrafen att man kan döma till dagsböter. Jag har just fått ett nytt jobb. Ge mig böter. Staten får pengar i stället för att betala för mig. Regementet slipper en person de inte vill ha. Alla blir nöjda!”

* * *

”Hur mycket fick du betala?”

”Drygt femtusen. Nästan två månadslöner före skatt”, svarade jag trött. Det hade varit en överdrift att påstå att alla blev nöjda. Hela reskassan var borta och jag skulle få börja på nytt. Eller lifta och skaffa ett jobb utomlands.

Min gamle samhällskunskapslärare såg på mig.

”Kommer du ihåg att du alltid ifrågasatte värdet av vad vi höll på med i skolan?”

Visst gjorde jag det. Han var en av de få lärarna som inte viftade bort sådana frågor utan svarade på dem. Min förortsskola var byggd som ett provisorium, och det gällde på något sätt också de flesta av våra lärare.

Han fortsatte.

”Du blev sjuk i augusti, sade du.”

”Ja.”

”Var du inte vaccinerad?”

”Det blev aldrig av.”

”Och behandlingen kostade större delen av reskassan?”

”Ja.”

”Hur klarade du dig sedan då?” Tonen blev lite avvaktande. ”Du kom ju inte hem förrän långt senare.”

”Jag förstår vad du menar.” Jag flinade. ”Hade lite mer pengar hemma som de fick skicka. Och så köpte jag grejer i Indien som jag sålde på vägen hem. Det höll mig flytande. Inget olagligt. Antika smycken och sådant.”

”Hm. När du blev sjuk. Hur lång tid hade det gått då sedan du slutade ditt vikariat och reste från Sverige?”

”Ungefär tre-fyra månader.”

Vi stod mitt på Frölunda torg. Jag hade varit i Sverige i en månad, men nu när rättegången var överstökad stod jag i begrepp att ge mig av igen. Han tog tag i mina axlar. ”Rätten till sjukpenning finns kvar i sex månader efter det att du slutat, även om du lämnat jobbet frivilligt! Förstår du vad det innebär?”

Det muntliga svaret vid mitt besök på Försäkringskassan blev ett tvärt nej. Nej till ersättning för antibiotikainjektioner och annan behandling. Nej till sjukpenning för de dagar som jag legat i en säng och druckit Coca Cola och Fanta.

Varför? Läkarintyget var indiskt. Det var på engelska. Varför hade du ingen reseförsäkring? Underförstått, vad hade du överhuvudtaget där borta i Asien att göra?

Men jag var lite kaxig efter att ha klarat mig så bra i tingsrätten, och gav mig inte så lätt.

Mitt långa brev till Försäkringskassan innehöll till och med hänvisningar till en paragraf i lagen om allmän försäkring. Jag har försökt hitta paragrafen igen när jag skulle skriva detta, men lyckades inte. Kanske finns inte regeln längre.

Men jag fick pengarna. Sjukpenningen för en dryg vecka motsvarade vad man kunde leva bekvämt på i Indien under två månader. Överskottet från tyfusen gick till böterna som blev lite mindre betungande.

Jag fick rätt, kan man ju säga. Men hade jag rätt? Det är knivigare att svara på, och sådan är väl juridiken.

Det bästa var förstås att jag inte dog där borta, utan blev frisk. Jag tog också examen på en kurs vid livets universitet. Kontakterna med

rättsväsendet var på sätt och vis rätt lyckade. Inte minst som en kontrast mot allt det jag nu visste om hur livet såg ut i Asien.

* * *

Men jag går händelserna i förväg. Nu ska jag skriva fram alltsammans, nästan kronologiskt, som en *songline* genom mitt minne.

Så här var det.

Jag hade hoppat av gymnasiet efter ett år, med underkänt i de flesta ämnen. Det var en skola som dominerades av ungdomar från välbeställda hem, och jag hade en annan bakgrund. Så jag jobbade i stället.

Jag läste Martinson, Michener, Kerouac, Hesse. Jag kände mig anorlunda. Sjuttioalet var fullt av politiskt engagemang. Låt oss samlas under socialismen och Che Guevara, sade man. Men jag kunde inte tänka som en del i flocken. Jag ville inte vara i närheten av personer som alltid ansåg sig veta bättre än jag. Jag ville inte stiga upp på morgonen och veta att allt jag kunde förvänta mig av dagen var att någon skulle bestämma över mig. Jag ville ha exakt samma frihet som den jag läst om. Den kunde bara följa av att jag inte var beroende av någon och, lika viktigt, att ingen var beroende av mig.

Svaret var givet. Jag skulle ge mig av. Om inte för gott, så i alla fall för lång och oöverskådlig tid. Jag hade bestämt mig för att femtusen kronor var ett rimligt startkapital. Med lite tur fick jag ett kommunalt sommarjobb som gav mig riktig avtalsenlig lön, nio kronor i timmen. Mellan klockan sju och fyra varje dag monterade jag ner de stora lampkupor som på den tiden satt i de kommunala skolornas klassrum. Jag rengjorde dem med ljummet vatten, skurmedel och trasa, och satte upp dem igen. Det kunde finnas femhundra kupor i en normalstor skola.

Jag hann med åtminstone femtio kupor om dagen. Jobbet var tråkigt förstås, men jag hade en liten kassetbandspelare. Ur den strömmade Dylan, som sjöng om den man jag tänkte bli, Stones, Steely Dan, Little Feat och Big Yellow Taxi med Joni Mitchell. Efter två och en halv månader var jag klar med de skolor som ingick i mitt område.

Jag skaffade en ryggsäck, en sovsäck och växlade in det mesta av mina femtusen i resecheckar som i sin tur kunde växlas i utländska banker, eller hos de svartväxlare som i vissa länder gav en bättre kurs. Fördelen med

resecheckar var att man kunde bli ersatt om checkarna blev stulna. Jag lämnade kvar lite på bankkontot, att ha för oförutsedda utgifter.

Ett interrailkort gav innehavaren rätt till fria resor på större delen av Europas järnvägsnät under en månad. Priset varierade och just detta år kostade kortet fyrahundratio kronor. Jag lyckades få tag i ett förfalskat kort för etthundrafemtio kronor. Det var vanligt offsettryck med en stämpel som säljaren stulit från SJ, och det var svårt att se någon skillnad mot den äkta varan.

Den dag jag bestämt för min avresa närmade sig och jag började tveka. Visst, jag kunde ju ge mig iväg ensam på en månads tågloff och sedan återvända, det hade jag gjort förut. Men vad skulle jag komma tillbaka till? Jag som pratat vitt och brett om att jag inte tänkte trampa runt i ekorrhjulet längre. Det oberoende som var mitt mål skrämde mig.

”Jag hörde att du också tänkte åka iväg”, sade Peter med alldaglig röst. Vi var inte särskilt nära vänner, men jag gillade honom skarpt. Jag gillar nästan alla som inte ser ner på mig, och Peter var en gång för alla sådan, att han behandlade allt och alla med samma respekt.

”Ja”, sade jag, ”jag åker om ett par dagar. Ett halvår, ett år, tio år. Jag vet inte, men från och med nu är jag en fri man.”

Det lät precis som i en bok jag läst.

”Härligt. Vilken dag åker du?”

”Ja, hm, kanske på tisdag.”

Jag var ju tvungen att säga något.

”Vi kanske skulle göra sällskap en bit. Alltså, känn dig inte tvungen, men jag tänkte tågluffa ner till Grekland och sedan hålla mig borta ett tag, precis som du.”

Det var precis vad jag behövde. Jag hade känt svindel inför att ta steget ut i världen på obestämd tid.

”Visst, du får gärna hänga på om du vill, det är bara kul.”

Vi tog färjan över till Frederikshavn på Jylland och nattåget därifrån ner till Hamburg. Tåget genom det fria Danmark var ett myller av det förbjudna. Öl, haschdoft, skäggiga hippies, gamla damer som rökte cigarr, och konduktörer som bara klippte biljetten, log, och stegade vidare utan att bråka med folk.

Peter var egentligen en kompis till en kompis, och jag kände honom inte så väl. Men det var perfekt. Allt kändes nytt, alltså även resällska-

pet, och Peter visade upp sidor som jag genast ansträngde mig för att ta efter. Han var kortare och kraftigare än jag, och han hade en slags vuxen pondus som jag saknade. Med sin mörka röst var han särskilt bra på att ta kontakt med tjejer.

I Hamburg spanade han in en av den tidens stora kvinnliga svensktoppstjärnor, som också var ute på tågluff med sin väninna. Peter tog hand om det hela, och vårt samtal utvecklades direkt till ett gemensamt skrytkalas där vi berättade för de båda kvinnorna om allt vi redan åstadkommit i livet, men framför allt om det vi var på väg att göra. Vad tjejerna tänkte vet jag inte men de tycktes lyssna uppmärksamt.

Från Hamburg fortsatte vi i lugn takt ner genom Västtyskland, Österrike och Jugoslavien, tills vi efter fyra dygn nådde Aten och Pireus. Båtbiljetterna såldes i små kiosker eller i någon av de många pyttesmå resebyråer som låg längs gatorna i hamnkvarteren. Efter en natt utomhus, tillsammans med flera andra på den gulbruna gräsmattan mitt i en rondell, hittade vi till slut den före detta Danmarksfärja som under sina sista år innan pensioneringen hade flyttat ner till värmen och trafikerade Egeiska havet.

De billigaste biljetterna tillät endast sina ägare att vistas ute på däck under överfarten, men det var ju sommar och det var där man ville vara. Vi bredde ut våra sovsäckar och gjorde det bekvämt för oss. Människornas ögon, himlen som täcktes mer av stjärnor än svart rymd och som fick havet att glittra som i månljus, allt var som ädelstenar i en skattkista i sagorna. Allt var vidöppet.

Målet var ön Ios, där vi visste att det var fest och helt normalt att sova ute i det fria. Det gjorde vi också, och vi deltog i festen. Så länge att vi till slut båda två började fundera på om det inte var dags att ta nästa steg. Vi hade varit ute i en månad och reskassan var redan hårt ansatt.

Vi åkte tillbaka till Aten för att fundera på saken.

* * *

På båten träffade vi en Riktig Hippie från Stockholm. Han hade säckiga afghanska kläder, hår långt nedanför axlarna och ett stort skägg. Han hade varit i Indien och nu tänkte han försörja sig som gatumusiker ett tag i Aten. Han var fri och han var fantastisk.

”Åk”, sade han. ”Ni kommer aldrig att vilja resa hem igen.”

Det lät ju bra, men utan Peter skulle inget ha hänt.

”Vad säger du, Robban? Ska vi inte åka till Istanbul åtminstone? Det blir spännande att se en sådan stad. Lite österland, lite västerland.”

Min föreställning om Asien var diffus. En blandning av tigrar, elefanter, maharadjor, tiggare, narkotika och Vietnamkriget. Jag förstod inte alls hur det skulle gå till. Hur reste man? Var bodde man? Hur farligt var det?

”Våra interrailkort gäller till turkiska gränsen. Tilläggsbiljetten kostar nästan ingenting. Och det är hur billigt som helst i Istanbul. Vi kan stanna en vecka, titta lite, och åka tillbaka sedan.”

Peter matade på och det blev som han ville.

Vi väntade några timmar på järnvägsstationen i Thessaloniki. Så småningom rullade sjuttioåttalets orientexpress in. Försiktigt gick vi genom de slitna vagnarna. Det luktade av en främmande värld. Kupéerna var fulla av turkiska gästarbetare på väg hem. När vi skymtade ett nordeuropeiskt ansikte bakom en gardin öppnade vi dörren och steg in.

I kupén satt en ung man med axellångt, ljusblont, lockigt hår. Hans ögon lyste medelhavsblått och han log med hela ansiktet.

”Kom in. Det är ledigt. Ska ni också till Istanbul? Sätt er.”

Han talade engelska med kraftig tysk brytning. Vi presenterade oss. Han hette Ralf men kallades Raka.

”Jag är på väg till Indien. Till Benares. Det heter också Varanasi. Där flyter Ganges. Man bränner sina döda vid floden och håller i askan. Jag ska lära mig att spela tablas, indiska bongotrummor. Jag har ett trumset i källaren hemma hos mina föräldrar.”

Han såg så otroligt lycklig ut, som en jättekerub med det lockiga, nästan vita håret på ända. Orden flöt fram i en strid ström.

”Ska du resa ända dit själv?” undrade jag.

”Nej, en kompis till mig är redan i Istanbul. Vi ska träffas där. Jag kommer direkt hemifrån min by. Den heter Brüggen och ligger alldeles vid holländska gränsen, nära Düsseldorf.”

Peter rynkade ögonbrynen på det särskilda sätt som betydde att han identifierat ett problem.

”Men om han är i Turkiet, hur håller ni kontakt? Har han ringt hem till dig?”

Detta var något som jag och Peter talat om. Hur gjorde man?

”Vi brevväxlar poste restante förstås. I stället för att skriva hans adress på kuvertet så skriver jag poste restante, GPO, Istanbul, Turkiet. GPO betyder General Post Office. På varje huvudpostkontor finns det en disk för poste restante. Man går dit, visar sitt pass, och om det finns ett brev så får man det. Gratis. Om avsändaren har satt på frimärke alltså. Jag tror det fungerar överallt.”

Ett problem var ur världen.

”Jag skulle vilja åka till Dharamsala någon gång i framtiden”, sade jag plötsligt. Egentligen tänkte jag högt.

”Var ligger det?” frågade Raka.

”Någonstans i början av Himalaya.”

Jag var osäker på geografin men visste varför jag ville åka dit. Det var den ort dit flest människor flytt undan den kinesiska invasionen av Tibet drygt femton år tidigare.

”Buddhismen är vettig. De har hoppat över Gud och de dödar inte djur”, sammanfattade jag. ”Dessutom har de en hel vetenskap om själavandring som verkar intressant.”

”Du kan ha varit en fluga i ditt tidigare liv. Men nu är du på väg uppåt”, sade Raka.

”Jag tror nog inte det”, sade Peter.

Så ryckte han på axlarna. ”Fast kanske.”

Diskussionen pågick ända till tåget stannade i Kavala. Där steg en medelålders amerikansk kvinna ombord. I sällskap hade hon sin son, en liten kille i tioårsåldern. Hon tog snabbt över samtalet.

”Jag är ute och tågluffar genom Europa med honom”, sade hon och nickade mot pojken som somnat så fort de kommit ombord. ”Han behöver lära sig lite om hur världen ser ut. I Istanbul ska vi besöka en ung amerikan som sitter i fängelse.”

Vi gjorde stora ögon.

”Vad har han gjort?”

”Hur länge?”

”Han försökte smuggla narkotika. Det var visserligen dumt gjort, men den turkiska domstolen dömde honom till trettio år. I fängelset får de knappt någon mat och det är ont om kläder och filtar. Hemma i USA finns en organisation som offentliggör var vi har ungdomar som

sitter fängslade. Så att den som råkar vara där kan göra ett besök och kanske bistå med något. I Paris var vi hos en annan fånge.”

Kvinnan hade ett allvarligt sätt som gick väl ihop med hennes mission. Vi förstod att den lille tioåringen inte var ute på någon nöjesresa.

* * *

Kortsnaggade småkillar sprang längs tåget när det i snigelfart rullade genom Istanbuls ändlösa förorter. Den amerikanska kvinnan som hette Shirley förklarade att barnen klipptes på detta drastiska sätt eftersom alla fick huvudlöss så snart håret växte ut.

”Det finns andra löss också, bedbugs, och dem ska ni akta er för. Deras bett kliar svårt. De lägger ägg i sängar, kläder, ja, i allt tyg, och de är svåra att bli av med. När ni kommer till ett hotell så be alltid att få titta på rummet innan ni bestämmer er för att hyra det. Lyft på alla textilier och kolla efter svart prickar. Det är lössens avföring.”

Jag förstod att hon talade om de vägglöss som de äldre berättat om, och som varit så vanliga i Sverige förr. Det där var precis som med sjukdomar. Det rörde inte mig.

Vi gick från järnvägsstationen genom Istanbuls centrala delar, till stadsdelen Sultanahmet, där de flesta turister hamnade. Jag var hänförd över myllret av människor, och över blandningen av gammalt och nytt, men mest gammalt. På gatorna blandades dragdjur med gamla amerikanska bilar, och män i alla åldrar som jobbade som bärare stapplade och ilade med enorma lass på sina ryggar. De bar risknippen och pinnar, hopbundna till kollin som var avsevärt större än de själva. Så småningom förstod jag att det rörde sig om bränsle till stadens vedspisar. I de små kiosker som låg överallt såldes rostat bröd, majskolvar, och annat. Cigaretterna saknade filter och kostade nästan ingenting.

Vi hittade så småningom det kvarter som var avresestationen för sextio- och sjuttioårens västerländska budgetresenärer. Här, i skuggan av den grandiosa Blå Moskén och den från kyrka konverterade Hagia Sofia-moskén, låg backpackerhotellen och de små resebyråer som sålde buss- och tågbiljetter till Iran och Afghanistan.

Men framför allt låg här restaurangen The Pudding Shop. Där samlades alla som var på väg någonstans. Vid borden hördes berättelser från

New Delhi, Old Delhi, Goa, Kerala, Sri Lanka, Manali, Rishikesh, Pokhara, Kathmandu, Kabul, Teheran, Mashad, Kandahar, Benares, Bombay, från alla de platser som det långa tåget av västerländska ungdomar passerade under dessa år när knappt någon hade råd att flyga, och det var buss, tåg, lastbil eller häst och vagn som stod för transportererna.

Jag och Peter satt där kväll efter kväll och tog in stämningen. Vi hyrde ett fönsterlöst rum där väggarna innehöll varningar för bedbugs, skrivna av tidigare gäster på såväl tyska som engelska. Men vi var osårbara och blev inte bitna.

Raka och hans kompis bodde på samma hotell, i ett rum med fönster och utsikt mot Hagia Sofia på andra sidan gatan. När hans kompis fick ändrade planer och reste någon annanstans flyttade jag och Peter in där i stället.

En eftermiddag träffade vi Shirley och hennes son på The Pudding Shop. Hon övertalade mig och Peter att följa henne till det amerikanska konsulatet som låg i en annan del av Istanbul. Syftet var att utverka ett tillstånd för henne att besöka den fånge hon talat om när vi träffades på tåget. Vi tog en taxi dit, bara för att få del av den utmärkta nyheten att fången hade rymt några veckor tidigare.

Shirley tog en taxi tillbaka, men jag och Peter gick genom staden. Det tog flera timmar. Det var som att se en spännande teaterföreställning eller film, och kunna gå runt på scenen eller helt enkelt dyka rakt in genom filmduken. Vi stannade länge på Galatabron, och såg bort mot Asien som låg därborta på andra sidan Bosporen. Hela Istanbul var en port mellan öst och väst, ett människofloddelta.

Det hade legat något i luften hela dagen.

Peter avslöjade vad han tänkt på.

”Vi kunde ju åka till Kabul och sedan tillbaka igen. Bara för skojs skull”, sade han, ”jag tror man kan klara det på trettio, kanske fyrtio dollar med mat och allt.”

Frukten hade mognat.

”Vi behöver ju inte åka ända till Indien”, sade jag. ”Vi kan ju vända i Kabul. Så har vi i alla fall fått se lite av Asien.”

”Vi måste köpa en karta.”

”Och säga till dem hemma att skriva till poste restante.”

* * *

Det klapprande ljudet påminde om två ihåliga rytmpinnar som slås mot varandra.

När jag gick i småskolan fick vi spela på enkla rytminstrument, medan läraren hamrade på pianot och sjöng käcka, scoutaktiga sånger med gammaldags presensformer. Vi gå över daggstänkta berg fallera. Röda stugor tåga vi förbi. De som hade tur fick spela tamburin eller triangel. Eftersom jag hade lyckats missköta den uppgiften fick jag oftast pinnarna.

Jag kände igen ljudet när jag hörde det i Herat.

Vi satt under de stora platanerna i det lilla hotellets trädgård. Klappklapp-klapp. Än från det ena, än från det andra hållet. Men ingen spelman och inga pinnar syntes till. Det tog ett tag innan han tittade fram.

Hela den första dagen hade gått åt till att bara ta in känslan av att vi tagit oss ända till Afghanistan. Vi var ju bara vanliga tågluffare som åkte runt i Europa billigt. Men nu hade hamnat här.

Det var dammigare, mer röster, mer fågelkvitter från träden och lugnare trafik än på andra sidan gränsen, i schahens Iran. Alla män hade likadana kläder, tunikor med säckiga byxor, som var grå, blå eller olivgröna. Kvinnorna gled runt i sina ljusblå burkor. De såg ut genom näten som täckte ansiktet, men man kunde inte se in. Vi hade aldrig sett något liknande.

Att passera den hårt bevakade gränsen mellan Iran och Afghanistan var en tidsresa. Och då hade det ändå känts som om Iran låg långt efter vårt Europa.

”Såg ni glasmontern i passkontrollen?”, frågade jag.

”Hur skulle man kunna missa den?” sade Raka.

Montern hade innehållit en utställning av smugglingshjälpmedel som var avsedd att skrämman den som övervägde att smugla droger in i Iran.

”Jag såg en uppsvetsad bensintank och en dubbelbottnad väska.”

En holländsk kille som kommit med samma buss som vi hade registrerat en rad uppseendeväckande föremål.

”Bäst var träskorna med ihåliga klackar. Det var sådana som ni skandinav har. De satt nog på någon liten blondin som inte behöver dem längre. De flesta får trettio år. Haha.”

Holländaren hade hängt upp sig på att träskor var kulturföremål i

hans hemland, men fortfarande användes till vardags i det outvecklade Norden. Nu fingrade han lyckligt på de två svarta klumparna, en stor och en liten, som han just köpt för nästan ingenting. Han hade rest långt för att få obegränsad tillgång till knark, och redan första dagen i Afghanistan hade han shoppat.

”Vad är det där?”

Jag såg att den stora klumpen var hasch men den lilla var jag osäker på. ”Var köpte du det?” Det låg en förmögenhet på bordet. Om det hade varit i Europa, alltså.

”Opium. Säg till killen som jobbar här. Han hämtar allt du vill ha. Kostar nästan ingenting. Jag vill aldrig åka hem igen.”

Jag fick en förnimmelse av fara när hans självsäkra blick svepte runt bordet, men känslan försvann nästan genast. Resten av eftermiddagen satt vi där under platanerna, i det dammiga motljuset från grenverken ovanför gårdsplanen. Minnet av dessa dagar skulle snart bli bitterljuvt.

Den stora klumpen framför holländaren krympte, eftersom han rökte oavbrutet. Alla prövade. Jag skrattade länge och började sedan längta intensivt efter ostmackor och choklad.

Den mindre klumpen hade han köpt för att bekämpa sin diarré.

”Opium. Som en plugg i röven.”

Det var faktiskt sant. Alla blev magsjuka förr eller senare när man reste som vi gjorde, och att svälja en pytteliten opiumkula fungerade. För att dölja den bittra smaken rullades kulan in i en liten bit cigarrrettpapper. Ett liknande magmedel fanns också att köpa i tablettform. Man behövde inte gå på toaletten och blev lugn som en filbunke.

Men nu var min mage i toppskick, och jag var hungrig. Jag langade upp några platta brödkakor, fortfarande lite varma, som jag varit och köpt. Till dem serverades tomater, rödlök, och kött från några kebabspett, inlindat i tidningspapper. Det var roligt att gå på de afghanska gatorna och köpa mat. Allt verkade säljas från något hål i väggen. Folk var vänliga, på ett lite bryskt sätt som signalerade ärlighet.

Nu spred jag ut matvarorna på bordet, drog fram min morakniv och började skära upp till mig, Peter, Raka samt till holländaren.

Klapp-klapp-KLAPP-KLAPP! Den stora hudpåsen under pelikans näbb fungerade som resonanslåda. Allt gick fort. Den stora fågeln visade sig för första gången vid husknuten, ungefär fem meter ifrån oss.

Där stod den och glodde. Näbben klapprade intensivt och de små fötterna stampade i dammet.

När jag tog fram maten såg pelikanen sin chans, tjurruade fram mot oss, hoppade upp på en stol, hävde sig över bordet, och slet åt sig en stor godbit. Trodde den.

Efter den dagen fick jag förvara morakniven inlindad i en tygbit. Knivslidan såg jag aldrig mer, trots att jag jagade den skrattande pelikanen runt hela området. Jag tror inte fågeln var hungrig. Den var tam och tillhörde hotellägaren. En glad och självsäker typ som ville skoja lite med oss. Dessa dagar var fågeln Afghanistan, och jag tyckte mycket om den trots historien med knivslidan.

Ett tre meter brett och fyra meter högt valv bildade entré till tempelområdet. Människor passerade hela tiden ut och in. På gatan utanför flöt springfloden av bilar, mopeder, cyklar, dragdjur och människor. Allt var i rörelse utom vi som stod tysta, upptagna med att betrakta allt som pågick.

Kvarteren runtomkring var ett virrvarr av vackert ornamenterade men nedslitna hus, där fasaderna växelvis avslöjade små affärer och matställen. Elkablar trasslade sig vildvuxet fram längs väggarna som om någon försökt binda fast de gamla byggnaderna.

Valvbågen var en av templets tre stora ingångar. På andra sidan skymtade en pelargång och bortom den en solbelyst vattenyta. Detta var entrén till sikhernas helgedom, Det Gyllene Templet i Amritsar.

Under valvet löpte en vattenfylld fördjupning i marmorgolvet. Den lilla decimeterdjupa bassängen sträckte sig ett par meter utanför och lika långt innanför valvet. Det gick därför inte att ta sig genom porten utan att ta åtminstone några steg i vattnet. Säkert hundra människor i minuten genomgick den grumliga pölens rituella tvagning.

”Jag är inte säker på att jag vill gå in där.”

Rakas tvekan var som ett eko av min egen tanke.

”Vi väntar lite till.”

Vi väntade och efter en stund kom han.

Mannen var nästan två meter lång, muskulös, och bar det för alla manliga sikher obligatoriska skägget. Turbanen såg sliten ut, men den var perfekt lindad.

Han gick med långsamma kliv över gatan mot valvet, och drog med automatisk självklarhet blickarna till sig. All trafik, alla människor, djur och fordon blev statister i den scen som följde.

Vid tempelgångens vattenfyllda fördjupning stannade mannen. Floden av människor flöt smidigt runt om honom som bäckens strömmande vatten runt en uppstickande sten. Han böjde sig och tog långsamt av sig sandalerna. Sedan reste han sig och såg rakt på mig.

Den blicken glömmer jag inte. De svarta ögonen dominerade i någon sekund hela universum.

Så tog han ett par steg ut i vattnet. Människor fortsatte att passera honom på båda sidor, tvättande sina fötter genom att ta de tre-fyra stegen i det kloakbruna vattnet.

Mannen med turbanen böjde sig långsamt ner, kupade sina händer, och drack ett par djupa klunkar, innan han med bestämda steg gick in på tempelområdet.

* * *

Mitt möte med den religiösa hängivenheten i Asien hade börjat ett par dagar tidigare.

Vi hade kommit ner till låglandet efter en veckas skumpande på bussar, först genom Khyberpasset och den djupa kanjonen Kabuli Gorge, sedan via Peshawar till Lahore i nordvästra Pakistan. Resan genom osäkra områden hade gått bra. På några ställen fick de få européer som medföljde den gungande, överlastade bussen rådet att inte stiga av när man gjorde paus. Det var en påfrestande etapp och först efter ett par dagar kunde jag, Peter och Raka mönstra av bussen och sova ut på ett enkelt hotell i Peshawar.

Lahore visade sig vara en pakistansk storstad, sedan mer än femhundra år helt muslimsk. Den var vacker och kändes kultiverat respektgivande, särskilt efter den tröttsamma resan ner från Afghanistan.

Vi vandrade mellan de kraftfulla byggnadsverken. Vi såg ringmuren, fortet och moskén Badshahi Masjid, en av världens största. Jag minns breda gator, där luften stod stilla på dagarna men där en ljummen och mystisk bris tog över på kvällarna. Den torra vinden förde med sig cykelrickshaws där män i rena vita kläder satt tillsammans med hustrur

som var så vackra att man inte kunde sluta titta på dem i smyg.

Alla rörde sig värdigt, som om de befunnit sig i en teaterfoajé och insett att någon alltid såg på dem. Det var som om människorna tillhörde samma levande organism, där hjärtat var en urgammal kultur.

Det fanns vid denna tid bara en enda öppen gränsövergång mellan Pakistan och Indien. Delningen av den brittiska kolonin Indien hade ägt rum 1948, och det efterföljande kriget mellan de båda hinduiska och muslimska staterna, med sina hisnande etniska rensningar, var som ett oläkt sår. Jag insåg att tiden gick långsammare här än i Europa. Mahatma Gandhi hade bara varit död i drygt 25 år och statsbildningarna var lika nya. Särskorpan hindrade länderna från att ha mer än en enda motvillig gränspassage.

För den som ville resa mellan Pakistan och Indien gällde det att få biljett till det tåg som gick mellan Lahore och Amritsar två gånger om dagen. Det gick visserligen att passera med bil eller buss också, men köerna var så långa att alla som kunde göra det valde tåget.

Vi var otåliga att få komma till det ”riktiga” Indien. All den tveksamhet inför resan österut som vi känt i Grekland och Istanbul hade avdunstat när vi passerat hängbron över Bosporen, och färdats genom det fantastiska Turkiet, genom Kurdistan, och till Mashad i Iran med sin makalösa moské.

Järnvägsstationen i Lahore var kaotisk, men som tur var för oss hade den en rest från kolonialtiden, nämligen en särskild biljettlucka för utländska turister. Där var kön kortare, utan att biljetterna var dyrare. Det var omöjligt att föreställa sig att en besökare i till exempel London, Bryssel eller Stockholm skulle få motsvarande VIP-behandling. I Lahore var den separata biljettförsäljningen kanske en artighet som man var stolt över. Kanske var den något annat.

Efter bara någon timme i kö fick vi våra biljetter. Nu började den verkliga väntan. Det var sen eftermiddag och tåget skulle inte avgå förrän nästa morgon.

”Om vi äter så går tiden. Det finns en restaurang där borta.”

Engelske Bob hade varit med sedan bussresan från Kabul, och vi såg ut att få sällskap med honom och hans flickvän Eva ända till Amritsar på den indiska sidan. Han tog täten och armbågade sig fram genom det hav av människor som belägrade perrongerna. De flesta väntade lugnt.

Man släppte värdigt och smidigt förbi oss.

Jag hade aldrig upplevt så mycket människor och trängsel. Män i vida vita tunikor, med grå västar och små svarta båtmössor. Kvinnor med saris i olika färger, men med ansiktena fullt synliga. Ljud som tycktes öka i styrka. Alla tittade på oss. Jag insåg att det inte bara berodde på att vi var västerlänningar. Vi var sämre klädda och inte rena som de. Långhåriga och skäggiga. Hade vi verkligen rätt att vara här?

Värmen vred upp, dofterna blev starkare och jag kände ett tryck över mage och bröst. Det var som om hundratals människor böjde sig över mig. Jag tog några andetag och intalade mig att vara lugn. Det fungerade. Detta upprepades flera gånger i Indien. Det visade sig att jag tålde den trängsel som asienresenären inte kommer undan.

Vi tog oss till slut in på restaurangen, ledda av Bob som i flera dagar personifierat engelsk artighet och trevlighet. En äldre kypare med vitt skägg och tvinnade mustascher kom genast. Vi beställde massor av mat. För oss var allt nästan gratis. Jag tänkte belåtet på reskassan och glömde myllret på perrongen. Restaurangen var nästan tom.

Vi väntade. Inte länge, kanske tio minuter. Sedan visade Bob upp en annan sida av sitt brittiska arv. Han skrek:

”Boy!” Var är vår mat? Snabba på lite!”

De äldre kyparna såg på Bob och på oss med sorgsna blickar.

”Den kommer snart. Please be patient, sir.”

Så småningom kom maten. Ingen log längre mot oss men Bob märkte ingenting.

”Detta är för kallt!” klagade han. ”Maten är för stark! Detta är för varmt!”

Vi åt under en slöja av skam medan Bob förklarade att man måste vara bestämd när man hade med indier och pakistanier att göra.

Jag kände ju till att Indien varit en brittisk koloni under flera hundra år. Men den kunskapen hade varit pliktskyldig, ett torrt resultat av läsläsning. I själva verket tyckte jag så mycket om det öppna England med sina trevliga invånare. För mig var det ett litet land utan större kopplingar till omvärlden. Nu öppnades en dörr till det förflutna. Jag stod vid tröskeln och såg ner i ett historiskt bråddjup där Bob, vi, till och med jag, var en del av ett sammanhang som var mycket mer komplicerat än jag tidigare förstätt.

Det var en lättnad att skiljas från Bob någon dag senare. Jag hade inte trott att hans typ fortfarande existerade. Men det gjorde den. Det hade bott en kolonialistisk alien inom Bob, en inkapslad amöba som plötsligt dök upp och spred sin dysenteri.

* * *

Sent på kvällen glesnade det äntligen på perrongerna. Lukterna av kroppar och curry klingade av. Den ersattes av en annan doft, blandningen av brinnande trä och torkad djurspillning som gick att känna i näsborrarna varje kväll, över hela den indiska subkontinenten.

Väntan blev lättare när dagens trängsel lösts upp. Natten var mild och stationen lugn. Vi gjorde våra sedvanliga säkerhetsarrangemang, jag placerade pass och pengar på säkra ställen, och efter en stund sov vi allihop.

Vid halvtvåtiden vaknade jag och satte mig upp. Det var nästan tyst. Några snarkningar. Ett gnyende barn. Ingen tågtrafik. Sparsam belysning från några nakna glödlampor högt upp under perrongtaket.

”Varför sover du inte?”

Jag vände mig om. Mannen satt på en bänk invid en vägg, alldeles bakom vårt lilla läger. De vita kläderna var rena och tycktes nystrukna, mustaschen välansad. Han nickade mot mig och plirade.

”Så bra. Jag önskade mig just lite sällskap. Kom och sätt dig.”

Perfekt engelska som de flesta bildade indier och pakistanier, och med den roliga accenten förstås. Han hade hela bänken för sig själv. Jag satte mig en halv meter ifrån honom och tog yrvaken emot några nötter som han bjöd på ur en pappersstrut.

”Vad heter du? Var kommer du ifrån?”

Han ställde alla de frågor som indienresenären tålmodigt fick besvara flera gånger dagligen. Men den viktigaste av dem vändes till ett påstående.

”Nu ska jag tala om för dig varför du har kommit hit.”

Jag lyssnade, klarvaken nu.

”Jag ska tala om för dig varför du har kommit hit. Ödet har sänt dig för att jag ska kunna berätta för dig om vår gud, Allah, och om Muhammed som är hans profet. Känner du till dem?”

Nästan alla asienresenärer som jag stötte på var mer eller mindre

intresserade av österländsk visdom och religion. Hermann Hesse och esoterisk litteratur fanns i bokhyllorna långt ner i tonåren på den tiden. Eftersom gräset alltid är grönnare på andra sidan staketet sökte vi svaren på våra frågor överallt, utom kanske i den kristendom som vi fötts in i. Jag var inget undantag, även om det ibland slog mig att vårt filosofierande kunde vara en slags lyxföreteelse.

Vilket i och för sig inte hindrade att en person menade allvar med sitt sökande.

Shirley, den allvarliga amerikanskan som tillsammans med sin son besökte fångar, hade gett mig en del att tänka på.

”När du som är ung reflekterar över vilket liv du ska leva, så ska du inte dra dig för att rådfråga mänsklighetens äldsta kulturer, även dem som du inte själv kommer ur. Den materialistiska västerländska världen är ytlig och outvecklad.”

Hon tog tideräkningarna runtom i världen till hjälp för att påminna om att civilisationen inte uppstod i Väst.

”Den buddhistiska kalendern börjar vid Buddhas födelse omkring år femhundrafemtio före Kristus. I Indien har de flera sätt att räkna. Hinduerna börjar vid starten av tidsåldern Kali Yuga, dvs. när Krishna dog. Det var mer än tretusen år före Kristi födelse!”

Shirley var judinna och sparade det bästa till sist.

”Fast äldst är vår tideräkning för den utgår från att skapelsen inträffade år tretusen sjuhundrasextioett före Kristus.”

Men på perrongen i Lahore var det fråga om den betydligt yngre religion vars tideräkning börjar när Muhammed flydde från Mecka till Medina år sexhundrajugotvå.

”Känner du till islam?”

Han uttalade det eesslaam. Det lät tungt och på något sätt dramatiskt när han sade det.

Det var något med denna religion som alienerade oss västerländska ungdomar. Vi gläntade gärna in i hinduismen och buddhismen. Men det tycktes bara vara Cat Stevens som öppnade Muhammeds dörr.

Men inga islamister hade ännu befläckt sin religion med vansinniga våldsdåd, och jag öppnade mig på vid gavel för mannen på bänken.

Han var betydligt äldre än jag, men inte gammal, kanske trettiofem. Tonfallet var vänligt, men när han lutade sig mot mig och började för-

klara var hans ögon små svarta hål i en främmande rymd.

”Det har funnits många profeter. Jesaja och Jesus förmedlade Guds ord. Men den senaste, den sista, som uppträdde på jorden var Profeten. Han var Muhammed och genom honom fick mänskligheten tillgång till den slutgiltiga tron.”

Han sträckte ut händerna med handflatorna vända uppåt.

”Förstår du? Detta är det bevis som ni européer måste acceptera. Muhammed lämnade sitt budskap efter alla de andra. Därför är det sant och gällande. Det tar över allt som sagts tidigare!”

Jag sade inte emot. Allting runt omkring mig, Pakistan, natten, dofterna, snarkningarna, förstärkte hans ord. Han röst var profetisk och blicken så fast att jag lika gärna kunde varit bunden till bänken med rep. Så jag höll med.

”Jag förstår”, svarade jag alltså.

”Detta är ett universellt argument. Det sist sagda har störst värde. I det västerländska rättsväsendet säger man att *lex posteriori legi anteriori derogat*. Yngre lag tar över äldre lag. Från religionen in i juridiken, liksom så mycket annat. Tro mig, jag är advokat och känner till dessa saker.”

Han fick mig att känna mig skyldig. Inte för att jag var en rik västerlänning, jag kände mig inte sådan och var det faktiskt inte heller. Utan för att jag satt där på hans perrong och inte förstod. Allt han sade, blicken, åtbörderna, bildningen, klargjorde att jag hade en skyldighet att förstå. Och att kunna. Själv visade han sig vara utbildad i Oxford.

Så jag gjorde det enda möjliga. Jag frågade och han berättade. Om Muhammeds uppenbarelser, om hans flykt och om hans efterkommande och om mycket annat.

Till slut sade han: ”Jag tycker att du borde läsa Koranen och se själv. Nu har du hört allt det vackra jag berättat. Då vill du väl veta mer? Du är välkommen här, men du bör ge något tillbaka. Du måste lova mig att läsa Koranen när du kommer hem. Hela Koranen.”

Vad skulle jag göra? Naturligtvis lovade jag.

* * *

Tågresan genom Punjab's platta, gröna och bördiga gränslandskap tog ett par timmar. Amritsar kändes dammigare och stimmigare än Lahore.

Samtalet med mannen på perrongen satt kvar som en tagg av okunnighet.

Jag visste att Indien var ett hinduiskt land som också hade en stor muslimsk befolkning. Men allt var så diffust. Den instinktiva förståelse av omgivningen som jag kände hemma i Europa var som bortblåst i detta nya universum. Jag förstod att det var dags att släppa en aning på coolheten och ställa lite fler frågor.

Vagnen var inte indelad i kupéer utan öppen. Bänkarna var av trä. Det var trångt men stämningen blev avslappnad så snart vi passerat gränskontrollen. Snart var jag i samspråk med en sikhisk man i femtioårsåldern. Han reste ensam. Turbanens tyg såg exklusivt ut och skägget var inspärrat i ett nät. Blicken var förnäm och engelskan perfekt. Jag kände mig underlägsen. Jag tänkte på Bob i Lahore. Hans uppträdande hade lyft bort ett filter. Jag såg tydigare men med en ny obekvämhets.

”Du förstår, Amritsar är den punjabiska huvudstaden för sikherna. Vår religion har ingenting med hinduism att göra.”

Han lutade sig belåtet bakåt och njöt av att undervisa mig.

”Vi är nästan trettio miljoner och de flesta av oss bor här i västra Indien. Till skillnad från hinduerna så tror vi bara på en gud. Vi avskyr deras kastväsende. I stället tror vi att alla människor har samma okränkbara värde. Det motsvarar alltså de västerländska reglerna om mänskliga rättigheter. Men till skillnad från er västerlänningar är vi vegetarianer och vi använder aldrig alkohol eller narkotika.”

Jag kände mig moraliskt utmanad. Kanske var det därför jag tog mod till mig och sade:

”Igår träffade jag en man i Lahore som sade att islam är den senaste uppenbarelsen, och att den därför är den sannaste religionen.”

Blicken flammade.

”Han är en barbar. Vår religion grundades av Guru Nanak på 1500-talet och våra skrifter är betydligt yngre än Koranen. Jag behöver väl inte säga mer.”

Något mindre okunnig anlände jag till Amritsar. Vi steg ut ur stationsbyggnaden med Raka i täten och överfölls genast av lediga rickshawförare. Dessa beniga, urstarka män var i alla åldrar, och de förhandlade skickligt om priset. Jag och Peter var nöjda med att låta Raka ta hand om den detaljen. Cykeltaxi var billigt men tycktes alltid bli dyrare när jag åkte själv. Chauffören trampade iväg till ett backpack-